

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Скуратівська Юлія Леонідівна

УДК 657:336.22

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ПДВ: ФІСКАЛЬНА РОЛЬ ТА НАПРЯМИ
УДОСКОНАЛЕННЯ**

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Скуратівська Ю. Л.

Керівник роботи
Шевчук І.В.
к.е.н., доцент

Житомир – 2019

АНОТАЦІЯ

Скуратівська Ю. Л. ПДВ: фіскальна роль та напрями удосконалення. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Житомирський національний агроекологічний університет, Житомир, 2019.

В кваліфікаційній роботі викладені теоретичні, методичні та практичні аспекти оподаткування доданої вартості в Україні. Теоретично обґрунтовано концептуальні засади еволюції податку на додану вартість в світі. Наведено зарубіжний досвід оподаткування доданої вартості. Розраховано показники фіскальної ефективності податку. Спрогнозовано тенденції наповнення бюджету України за рахунок податку на додану вартість. Запропоновано удосконалення механізму відшкодування ПДВ з державного бюджету.

Ключові слова: податкова система, бюджет, оподаткування, ставка податку, фіскальна ефективність, податок на додану вартість.

SUMMARY

Skuratovskaya J. L. VAT: fiscal role and improvement areas. – Qualifying work on the rights of the manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". - Zhytomyr National Agro-Ecological University, Zhytomyr, 2019.

The qualification work outlines the theoretical, methodological and practical aspects of value added taxation in Ukraine. The conceptual foundations of the evolution of value added tax in the world are theoretically substantiated. The foreign experience of value added taxation is presented. The fiscal efficiency of the tax was calculated. Trends in filling the budget of Ukraine at the expense of value added tax are projected. Improvement of the mechanism of VAT refund from the state budget is proposed.

Keywords: tax system, budget, taxation, tax rate, fiscal efficiency, value added tax.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	8
Висновки до розділу 1.....	12
Розділ 2. ОЦІНКА ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ.....	14
Висновки до розділу 2.....	21
Розділ 3. ПРОГНОЗУВАННЯ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ.....	22
Висновки до розділу 3.....	22
ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми та аналіз останніх досліджень. Європейський вектор розвитку ставить перед країною ряд проблем з подолання дефіциту бюджету. Разом з тим фіскальні надходження від прямих податків не забезпечують належного рівня державних доходів і тому непрямі податки являються ключовими в наповненні Державного та Зведеного бюджетів. У багатьох країнах світу непряме оподаткування розглядається як незамінний фіскальний інструментарій відчуження частини доходів кінцевого споживача, через платника податку, спрямований на формування дохідної частини бюджету. Доцільність використання такої форми оподаткування доданої вартості ґрунтується на необхідності мінімізації податкового навантаження на платника, сприяння фінансово-економічної стабільності в наповненні бюджету та забезпечення циклічності функціонування суб'єктів бізнесу. Динамічний розвиток бізнесу та введення електронного реєстру податкових накладних одночасно дозволяє формувати значну дохідну частину державного бюджету та нівелює корупційну складову податку на додану вартість.

Засади оподаткування знайшли відображення у наукових доробках багатьох вчених та податківців таких як Дема Д., Поддєрьогін А., Безверхий К., Юрченко О., Буркова Л., Васильчук В., Десятнюк О., Кміть В., Кулик П. Оксенюк О., Откаленко О., Пасічний М., Слатвінська М. та інші. Однак науковців в більшій мірі цікавить не тільки механізм наповнення державного бюджету та фіскальна ефективність податку на додану вартість, а і удосконалення його адміністрування, тому тема є досить актуальною і потребує більш чіткого розуміння та деталізації. Саме ця проблема і стала темою нашого дослідження.

Метою наукової роботи є теоретично-методичне обґрунтування фіскальної ролі та напрямів удосконалення наповнення дохідної частини державного бюджету завдяки податку на додану вартість. Поставлена мета обумовила вирішення таких завдань:

- дослідити сутність та особливості податку на додану вартість;
- з'ясувати теоретичні основи та методичні підходи оподаткування в зарубіжних країнах;
- здійснити аналіз надходжень ПДВ до Державного бюджету України;
- визначити обсяги відшкодування ПДВ з державного бюджету;
- спрогнозувати тенденції наповнення бюджету України за рахунок ПДВ
- запропонувати шляхи підвищення фіскальної ефективності ПДВ.

Об'єктом дослідження є механізм оподаткування ПДВ в Україні.

Предметом дослідження є наукові аспекти фіскальної ефективності ПДВ в Україні.

Під час написання даної роботи були використані наступні **методи дослідження**: аналізу і синтезу при уточненні сутності економічної категорії ПДВ, за допомогою індукції, термінологічного аналізу й історико-економічного методу досліджено еволюцію теорії і практики оподаткування доданої вартості в Україні та світі, абстрактно-логічний, систематизації, узагальнення при формуванні пропозицій щодо удосконалення системи оподаткування. Для оцінки фіскальної ефективності статистико-математичний метод, зокрема такий прийом, як порівняння, кореляційно-регресійний аналіз при встановленні тісноти зв'язку між дефіцитом бюджету та розміром відшкодування податку, екстраполяції рядів динаміки для здійснення прогнозу наповнення бюджету.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. В процесі дослідження спрогнозовано тенденції наповнення бюджету України за рахунок податку на додану вартість. Запропоновано шляхи удосконалення механізму відшкодування ПДВ.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та пропозиції за результатами дослідження можуть бути використані в системі бюджетного менеджменту.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи були викладені в доповідях автора на тему:

- «Податок на додану вартість та його роль у формуванні доходів бюджету» оприлюдненій на студентській науково-практичній конференції «Фінансове забезпечення економіки» (30 травня 2019 р., ЖНАЕУ);

- «Податок на додану вартість в контексті формування доходів державного бюджету» оприлюдненій на науково-практичній конференції «Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів» (15 травня 2019 р., ЖНАЕУ);

- «Прогнозування надходжень ПДВ та впливу дефіциту бюджету на обсяги його відшкодування» студентській науково-практичній конференції «Студентські наукові читання: 2019» (20 листопада 2019 р., ЖНАЕУ).

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, списку використаних джерел (42 найменування) та додатків. Основний текст випускної роботи викладено на 25 сторінках комп'ютерного тексту, який включає 8 таблиць, 7 рисунків та 1 додаток.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що податок на додану вартість – це непрямий податок на новостворену вартість товарів (робіт і послуг), що формується на кожному етапі виробництва, обігу та додається до ціни й сплачується кінцевим споживачем. Податок на додану вартість є одним із загальнодержавних податків, основні положення якого регулюються Податковим кодексом України, декларується та сплачується зареєстрованими платниками в органи Державного Казначейства, та згідно Бюджетного кодексу повністю зараховується до державного бюджету. Ставки оподаткування операцій ПДВ становлять 20, 7 та 0 %.

2. Доведено, що перевагою ПДВ є забезпечення більшої частини податкових надходжень до Державного бюджету України та рівність умов сплати, як виробників так і продавців. Недоліком є те, що ПДВ впливає на загальний рівень цін і цим може позначитися на діяльності суб'єктів господарювання, крім того в умовах недосконалого бухгалтерського обліку є можливість ухилення від сплати податку. Існує німецький та американський погляди на зародження ПДВ. Україна використовує європейську модель нарахування ПДВ. На підставі зарубіжного досвіду встановлено, що станом на початок 2019 р. найвищі ставки оподаткування ПДВ в розмірі 25 % – в Швеції, Данії, Норвегії, а найнижчі – в Аруба (2%), Бахреїні, Канаді, Нігерії (5%). В країнах ЄС частка податку на додану вартість у ВВП варіює від 3,4% до 9,2%.

3. Встановлено, що обсяги ПДВ зростають. В 2018 р. до бюджету надійшло 928,1 млрд. грн., що на 18,0% більше за відповідний показник 2017 р. і на 50,6% більше за рівень 2016 р. Загальнодержавний податок на додану вартість займає ключове місце в податкових доходах. Станом на 2018 р. його частка склала 50 %. В структурі ПДВ за 2018 р. 78,85 % складає податок з імпорту. Податок на додану вартість є одним з найбільш ефективних фіскальних інструментів. Саме він забезпечує регулярність поповнення дохідної частини бюджету країни, має високий ступінь універсальності. В період 2016-2018 рр. за всіма розрахованими коефіцієнтами ефективність даного податку зростає.

4. Спрогнозовано за допомогою методу побудови трендової моделі на основі кривих зростання, що до кінця 2021 р. справляння податку на додану вартість в Державному бюджеті України зросте в 1,8 рази, а саме з 374,5 млрд грн у 2018 р. до 700 млрд грн у 2021 р. В наслідок того, що ПДВ повністю зараховується до державного бюджету, місцеві громади сільських територій позбавляються значних обсягів фінансових ресурсів, тому пропонується внести зміни до Бюджетного кодексу і частину податку залишати в бюджетах об'єднаних територіальних громад з метою інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів.

5. Обґрунтовано, що впровадження системи електронного адміністрування ПДВ надало можливість в період 2016-2018 рр. збільшити відшкодувань ПДВ, випалачених у грошовій формі на 39,5 %. Крім того, прогнозування тенденцій впливу дефіциту бюджету на обсяги відшкодування ПДВ дає підстави стверджувати, що за умови зменшення дефіциту бюджету України, платники податку можуть розраховувати на подальше збільшення бюджетних відшкодувань.

6. Запропоновано, що наступні кроки по удосконаленню ПДВ повинні бути направлені на зниження податкового тиску, спрощення процедури оподаткування, підвищення фіскальної ефективності податку, зменшення можливостей ухилення від сплати податків, впровадження податкових стимулів або пільг для інноваційної діяльності, формування системи оцінювання ефективності використання податкових пільг, запровадження жорсткого та ефективного контролю за адмініструванням ПДВ.

Список використаних джерел

1. Безверхий К., Юрченко О. Механізм бюджетного відшкодування. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 9. С. 13-17.
2. Бурковська А.В., Ходикіна А.А. Актуальні тенденції обліку розрахунків з податку на додану вартість. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 8. С. 1196-1199.
3. Васильчук В. В. Втрати бюджету України внаслідок зловживань із ПДВ. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2018. Т. 29(68), № 1. С. 83-90.
4. Десятнюк О. М. Домінанти мінімізації податкових втрат : монограф. / О. М. Десятнюк, М. М. Фільо. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 262 с.
5. Десятнюк О. М. Реформування механізму адміністрування ПДВ з врахуванням європейського досвіду. *Світ фінансів : наук. журнал ТНЕУ*. 2015. Вип. 3.
6. Доходи держбюджету України. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (дата звернення 01.11.2019).
7. Драгальчук Т. С. Європейські тенденції розвитку адміністрування ПДВ. *Інтернаука*. 2017. № 1 (123). Т. 2. С. 51-55.
8. Інформація про обсяги відшкодування податку на додану вартість з державного бюджету. Державна фіскальна служба України. URL : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/vidshkoduvannya-pdchv/informatsiya-pro-obsyagi-vidshkoduvannya/> (дата звернення 01.11.2019).
9. Кміть В. М., Савоцька М. Я. Напрями вдосконалення системи оподаткування діяльності банківських установ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2018. Вип. 33. С. 104-110.
10. Кміть В. М., Сусяк В. В. Непряме оподаткування в Україні та шляхи його вдосконалення. *Вчені записки Таврійського національного університету*

імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. 2018. Т. 29(68), № 1. С. 91-96.

11. Кміть В. М, Комарницький В.І. Проблеми і недоліки діючої системи непрямого оподаткування в Україні. *Приазовський економічний вісник 2018*. Випуск 2(07). С. 136-141.

12. Кулик П. Л. Оцінка фіскального потенціалу ПДВ. *Наукові праці МАУП*. 2015. Вип. 45. С. 168-177.

13. Міністерство фінансів України. Показники виконання бюджету України. URL : <https://www.minfin.gov.ua> (дата звернення 01.11.2019).

14. Морозова Г. С., Руденко Є. М. Вплив податку на додану вартість на формування доходів державного бюджету України. *Економіка та держава*. 2014. № 8. С. 42-46.

15. Огірчук М. Ф., Горковенко І. В., Сколотій І. В. Електронне оподаткування в системі обліку податку на додану вартість. *Проблеми економіки*. 2014. № 4. С. 376-381.

16. Оксенюк О. І. Роль податку на додану вартість у формуванні доходів державного бюджету України. *Інноваційна економіка*. 2015. № 1. С. 253-25.

17. Оксенюк О. І. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в економіці України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. / Оксенюк О. І. Л., 2015. 16 с.

18. Откаленко О. Адміністрування податку на додану вартість в умовах євроінтеграції. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 5. С. 116–129.

19. Пасічний М. Фіскальна результативність податкової системи України. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. 3. С. 116-130.

20. Піскова Ж.В. Формування системи показників фіскальної ефективності податків: теорія і практика. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2016. Випуск 2(6). С. 174-180.

21. Податковий кодекс України №2755-VI від 02 грудня 2010 року [Електронний ресурс] / сайт Верховної ради України – URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 02.10.2019).

22. Поддєрьогін А. М., Лєсько М. В. Механізм функціонування податку на додану вартість та його вплив на господарську діяльність суб'єктів підприємництва. *Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька академія»*. 2013. Вип. 21. С. 246-251.

23. Порядок електронного адміністрування податку на додану вартість : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 569. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/569-2014> (дата звернення 02.10.2019).

24. Про податок на добавлену вартість : Декрет КМУ № 43-93 від 26 грудня 1992 року / сайт Верховної ради України. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/14-92> (дата звернення 01.09.2019).

25. Про податок на добавлену вартість : Закон України № 2007 від 20 грудня 1991 року / сайт Верховної ради України – URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2007-12> (дата звернення 01.09.2019).

26. Про податок на додану вартість : Закон України № 168/97 від 03 квітня 1997 року / сайт Верховної ради України – URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/168/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 01.09.2019).

27. Рєдько І. А., Сєбєль В. О., Грїцєк О. В. Удосконалення ПДВ в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. *Фінанси України*. 2015. № 9. С. 11-15.

28. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2016 рік. Державна казначейська служба України. URL : <https://www.treasury.gov.ua>. (дата звернення 11.11.2019).

29. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2017 рік. Державна казначейська служба України. URL : <https://www.treasury.gov.ua> (дата звернення 11.11.2019).

30. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2018 рік. Державна казначейська служба України. URL : <https://www.treasury.gov.ua> (дата звернення 11.11.2019).

31. Скуратівська Ю.Л. Податок на додану вартість та його роль у формуванні доходів бюджету. «Фінансове забезпечення економіки» (30 травня 2019 р., ЖНАЕУ). Житомир. С.176-180.

32. Скуратівська Ю. Л. Податок на додану вартість в контексті формування доходів державного бюджету. *Матеріали конференції Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів* (15 травня 2019 р., ЖНАЕУ). Житомир. С. 116-123.

33. Скуратівська Ю., Литовченко П. Прогнозування надходжень ПДВ та впливу дефіциту бюджету на обсяги його відшкодування. Матеріали конференції *Студентські наукові читання: 2019* (20 листопада 2019 р., ЖНАЕУ). Житомир. С. 87-91.

34. Слатвінська М. О. Аналіз фіскальної ефективності та регулюючої ролі податку на додану вартість. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Випуск 1(06). С. 148-155.

35. Сокотенюк С. М., Кугій А. А. Особливості прийняття та застосування електронного адміністрування ПДВ в Україні. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4859> (дата звернення 01.11.2019).

36. ТОП-10 платників ПДВ за 6 місяців 2019 року URL : https://biz.censor.net.ua/r3150397https://biz.censor.net.ua/resonance/3150397/top100_platnikv_podatkv_za_6m_2019 (дата звернення 01.11.2019).

37. Турянський Ю.І. Ефективність ПДВ: теоретичні та емпіричні оцінки. *Економіка та держава*. № 11. 2014. С. 28-31.

38. Шот А., Платонова Ю. Проблеми та напрями вдосконалення обліку розрахунків за податком на додану вартість на підприємствах України. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. - № 2. - С. 151-160.

39. Щербина Ю. О., Рябенко Г. М. Переваги і недоліки податку на додану вартість. *Студентський науковий вісник: науково-теоретичний журнал*. 2013. № 1 (8). С. 79-84.

40. Indirect tax rates table. URL : <https://home.kpmg/xx/en/home/services/tax/tax-tools-and-resources/tax-rates-online/indirect-tax-rates-table.html> (дата звернення 01.11.2019).

41. James K. Exploring the origins and global rise of VAT / K. James // *Tax Analyst*. – 2011. – № 2. – С. 15–22.

42. Study to quantify and analyse the VAT gap in the EU-27 Member States Final report [Електронний ресурс] / European Commission – URL : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/vat-gap.pdf (дата звернення 01.11.2019).